

LISA 5

AINEVALDKOND „SOTSIAALAINED”

1.1 Sotsiaalne pädevus

Sotsiaalne pädevus tähendab suutlikkust mõista inimühiskonna ajaloos ja nüüdisajal toimuvate ühiskondlike muutuste põhjusi ja tagajärgi; tunda lihtsamaid sotsiaalteaduste uurimismeetodeid ja kasutada mõnda neist õppetöös ja igapäevases elus; luua tulevikutsenaariume ja -visioone mingis sotsiaalselt või personaalselt olulises valdkonnas; tunda ja austada inimõigusi ja demokraatiat, teadmisi kodanikuõigustest ning -vastutusest, nendega kooskõlas olevaid oskusi ja käitumist; ära tunda kultuuriliseripärasid ja järgida üldtunnustatud käitumisreegleid; jätkuvalt huvituda oma rahva, kogukonna ja maailma arengust, kujundada oma arvamus ning olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik.

6. klassi lõpuks lõpuks õpilane:

- suudab mõista ajaloos ning nüüdisaja ühiskonnas toimuvate muutuste olulisi põhjusi ja tagajärgi;
- valdab esmast tulevikuvisiooni;
- tunneb ning austab inimõigusi ja teab demokraatia aluseid, järgib üldtunnustatud käitumisreegleid ning on seaduskuulekas, teab kodanikuõigusi ja -kohustusi ning tunneb kodanikuvastutust;
- huvitub ühiskonna arengust;
- tunneb lihtsamaid uurimismeetodeid ja kasutab neid;
- on salliv kultuuriliste erinevuste suhtes;
- on omandanud esmase suhtlusoskuse;
- on omandanud tervistväärtustava ja positiivse maailmapildi.

1.2 Ainevaldkonna kirjeldus

Sotsiaalainetes käsitletakse inimese ja ühiskonna toimimist minevikus ning tänapäeval.

Sotsiaalainete vahendusel kujuneb õpilastes võime näha ühiskonna arengus põhjuslikke jm seoseid ning teha teadlikke valikuid seonduvalt iseenda ja sotsiaalse keskkonnaga, lähtudes ühiskonnas kehtivatest väärtustest ja moraalinormidest, ning toimida kõlbelise ja vastutustundliku ühiskonnaliikmena ning isiksusena. Ainevaldkonnasisese lõimingu taotletakse, et õpilane areneks ennast teostavaks terviklikuks isiksuseks, kessuhtub endasse ja teistesse positiivselt, arvestab kaasinimestega, lähtub oma tegevuses üldinimlikest väärtustest, näeb ja mõistab ühiskonnas toimuvat ning tal on oskusi ja valmidust ühiskonnaellu sekkuda ning selles osaleda.

Ajaloos omandavad õpilased kultuuri- ja ajaruumis orienteerumiseks vajalikke teadmisi oma kodukoha ja maailma minevikust ning kultuuripärandist. Ajaloos on tähtis luua sild mineviku ja nüüdisaja sündmuste vahel, näidata, et minevikku pöördumata on raske mõista tänapäeva sündmuseid ja probleeme. Eesti ajalugu on lõimitud maailma ajalooa. Aine õpetamisel on oluline nii ainetevaheline lõiming, infotehnoloogia vahendid kui kaõppekäigud.

Inimeseõpetus lõimib õppesisu kõigis kooliastmeis, toetades õpilase toimetulekut eakaaslaste hulgas, peres, kogukonnas ja ühiskonnas ning aitab õpilasel kujuneda sotsiaalselt küpseks ja teovõimeliseks isiksuseks. Inimeseõpetuse üldeesmärk on aidatakaasa õpilase sotsiaalses elus vajalike toimetulekuoskuste arengule, mille elluviimiseks kujundatakse õpilases terviklikku isiksust, sotsiaalset kompetentsust, terviseteadlikkust ja üldinimlikke väärtusi, nagu ausus, hoolivus, vastutustunne ning õiglus.

Ühiskonnaõpetuses omandavad õpilased sotsiaalse kirjaoskuse: teadmised, oskused, väärtused ja hoiakud ühiskonnas toimimiseks ning vastutustundlike otsuste tegemiseks. Õppeaine üldeesmärk on luua eeldused kodanikuidenteedi ja ühiskonna sidususe tugevnemiseks ning aktiivse kodaniku kujunemiseks. Kesksedeks teemadeks inimene ja tema ümbrus, kool, õpilase kodukoht. Seejuures seostuvad ühiskonnaõpetuses omandatud teadmised, oskused ja hoiakud tihedalt teistes õppeainetes õpituga, olles aluseks elukestvale õppele.

Kõik sotsiaalvaldkonna ained on toeks, et õpilasel areneks suutlikkus analüüsida oma käitumist ja selle tagajärgi, sobival viisil väljendada oma tundeid, aktsepteerida inimeste erinevusi ning arvestada neid suheldes; ennast kehtestada, seista vastu ebaõiglusele viisil, mis ei kahjusta enda ega teiste huve ega vajadusi. Sotsiaalvaldkonna õppeainete kaudu õpitakse tundma ning järgima

ühiskonnas kehtivaid väärtusi, norme ja reegleid, omandatakse teadmisi, oskusi ja hoiakuid sotsiaalselt aktsepteeritud käitumisest ning inimeste vastastikustest suhetest, mis aitavad kaasa tõhusale kohanemisele ja toimetulekule perekonnas, eakaaslaste hulgas, kogukonnas ning ühiskonnas. Sotsiaalainete kaudu kujundatakse alus maailmavaatelise mitmekesisusega arvestamiseks ning valmisolek dialoogiks erineva maailmavaate esindajatega. Kõigivaldkonna õppeainete seisukohalt on tähtis koostööoskus ja töötamine rühmas.

1.3 Üldpädevuste kujundamine õppeainetes

Kultuuri-ja väärtuspädevuse ning sotsiaalse ja kodanikupädevuse kujundamist toetavad ainevaldkonna õppeained erinevate rõhuasetuste kaudu. Näiteks toetavad suutlikkust mõista humanismi, demokraatia ja jätkusuutliku arengu põhiväärtusi ning nendest oma tegutsemises juhinduda ajalugu ja ühiskonnaõpetus; inimeseõpetus toetab väärtussüsteemide mõistmist, mõtete, sõnade ja tunnetega kooskõlas elamist, oma valikute põhjendamist ning enda heaolu kõrval teiste arvestamist. Oskust seista vastu kesksete normide rikkumisele kujundavad ühiskonnaõpetus ja inimeseõpetus.

Enesemääratluspädevus on suutlikkus mõista ja hinnata iseennast; hinnata oma nõrku ja tugevaid külgi ning arendada positiivset suhtumist endasse ja teistesse; järgida tervislikke eluviise.

Õpipädevust toetatakse oskuste kujundamise kaudu. Iga sotsiaalvaldkonna õppeaine kujundab suutlikkust organiseerida õpikeskkonda ning hankida õppimiseks vajaminevaid vahendeid ja teavet, samuti oma õppimise planeerimist ning õpitu kasutamist erinevates kontekstides ja probleeme lahendades. Õppijad omandavad eneseanalüüsi oskuse ning suudavad selle järgi kavandada oma edasiõppimist.

Suhtluspädevus - suutlikkus ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada; lugeda, mõista ja kirjutada eri liiki tekste; kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustada õigekeelsust ning väljendusrikast keelt taotlevad kõik valdkonna õppeained.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalast pädevust toetavad kõik õppeained. See on suutlikkust kasutada erinevaid ülesandeid lahendades matemaatikale omast keelt, sümboleid ning meetodeid kõigis elu- ja tegevusvaldkondades.

Digipädevus on väga oluline. Sotsiaalaineid õppides kasutatakse digivahendeid teabe otsimiseks, kogumiseks ja esitamiseks. Saadud teavet rakendatakse ühiskonna probleemide üle arutledes ja

arvamust avaldades. Digitaalset sisu luuakse või koostatakse kooskõlas autoriõigustega ning osatakse kasutada digivahendeid individuaalses ja ühisloomes. Arendatakse teadlikkust kodanikuaktiivsuse väljendamise võimalustest erinevates suhtluskeskkondades ning oskust kasutada e-teenuseid. Suurendatakse teadlikkust digivahendite rakendamisega kaasneda võivatest terviseriskidest ja interneti turvalisusest.

Ettevõtlikkuspädevus - õpitakse nägema probleeme ja neis peituvaid võimalusi, püstitama eesmärged, genereerima ideid ning neid teostama, arvestades võimalikeriskide, muutuste ning eri meetoditega.

1.4 Lõiming teiste ainevaldkondadega

	Ainevaldkond „Sotsiaallained” • Inimeseõpetus • Ajalugu • Ühiskonnaõpetus
Ainevaldkond „Keelja kirjandus” • Eesti keel • Kirjandus	• sotsiaalsete teemade käsitlemine kirjanduses, • väljendusoskus kirjalikult ja suuliselt, • tekstide lugemine ja mõistmine, • õigekeelsus, • teksti analüüs, • tööde vormistamine.
Ainevaldkond „Võõrkeeled” • Inglise keel • Vene keel	• Võõrkeelne: • väljendusoskus kirjalikult ja suuliselt, • tekstide lugemine ja mõistmine, • õigekeelsus, • teksti analüüs, • tööde vormistamine

Ainevaldkond „Matemaatika“	• ajaarvamine, • mõõtmine, • rooma ja araabia numbrid, • positiivsed ja negatiivsed arvud, • ressursside planeerimine, • matemaatiline kirjaoskus, • arvandmete esitlemine ja tõlgendamine, • põhjendamine ja tõestamine, loogiline arutelu.
Ainevaldkond „Loodusained” • Loodusõpetus	• uurimisoskus • looduskeskkond • rahvastikuprotsessid • globaliseerumine • keskkonnaprobleemid • säästev tarbimine • kaartide kasutamine
Ainevaldkond „Kunstiained” • Kunst • Muusika	• esteetiline areng • rahvakultuur • maailma rahvaste kultuur • eneseteostus
Ainevaldkond „Tehnoloogia” • tööõpetus • tehnoloogiaõpetus • käsitöö • kodundus	• ametid ja elukutsed erinevates ühiskondades, • tehnika ja tootmise arengu seos muutustega ühiskonnas; • tööturg, kutsesuunitlus ja karjääri planeerimine, oskus hinnata tehnoloogia rakendamise kaasaegseid võimalusi ja ohte; • mõista tehnoloogia kaasaegseid arengutrende, • tehnoloogia ja teaduse omavahelisi seoseid; • rakendada kaasaegseid tehnoloogiaid tõhusalt ja eetilisel oma õpi-, töö- ja suhtluskeskkonna kujundamisel; • kasutada tehnilisi vahendeid eesmärgipäraselt ja säästlikult, järgides seejuures ohutuse ja intellektuaalomandi kaitsenõudeid.
Ainevaldkond „Kehaline kasvatus”	• Kehalise aktiivsuse tähtsust tervisliku eluviisi osana arendadasallivat suhtumist kaaslastesse ning koostööpõhimõtteid tervislikku eluviisi järgides, tervislik eluviis.

1.5 Läbivad teemad

Keskkond ja jätkusuutlik areng

Toetatakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes püüab leida lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele, pidades silmas nende jätkusuutlikkust.

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine

Aidatakse õpilasel kujuneda isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elukäikuteadlike otsuste

kaudu, et teha mõistlikke kutsevalikuid.

Teabekeskkond

Kujundatakse õpilast infoteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat infokeskkonda ning suudab seda kriitiliselt analüüsida ja selles toimida olenevalt oma eesmärkidest ning ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsiooni eetikast. Toimub uurimis- ja/ või loovtööde tegemine vastavalt dokumendile “Loovtööde koostamise juhend Nõva Koolis”.

Tehnoloogia ja innovatsioon

Arendatakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja tänapäevaseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutavas tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.

Tervis ja ohutus

Arendatakse õpilase kasvamist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline käituma turvaliselt ning kujundama tervet keskkonda.

Väärtused ja kõlblus

Arendatakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb nüüdisajal rahvusvaheliselt üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Oluline on õpilase kujunemine aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähendust, on ühiskonda lõimitud, toetub oma tegevuses riigi kultuuritraditsioonidele ja arengusuundadele ning osaleb poliitiliste ja majandusotsuste tegemises.

Kultuuriline identiteet

Tähtis on õpilase kujunemine kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumisladi kujundajana ja kultuuride muutumist ajaloo vältel ning kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktika eripärast nii ühiskonna

ja terviku tasandil (rahvuskultuur) kui ka ühiskonna sees (regionaalne, professionaalne, klassi-, noorte- jms kultuur; subkultuur ja vastukultuur) ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust, on kultuuriliselt salliv ning koostööaldis.

1.6 Ülekoolilised ja koolidevahelised üritused ja projektid

- Kadrikarneval - Eesti rahvakultuuri tutvustamine;
- adventihommikud - õpilastes esinemisoskuse arendamine, usundite ajaloost ja väärtushinnangute kujunemine seoses uskumustega, kristluse ja kiriku osast inimeste kõlbelisel kasvatamisel, kultuuri ja hariduse levitamisel;
- tuleohutuspäev - käitumine ohuolukorras;
- helkurikampaania - turvalise käitumise vajalikkus;
- spordiüritused - sotsiaalsete oskuste arendamine;
- teatrikülastused - käitumisreeglite järgimine, sotsiaalsete probleemide analüüs;
- projektitegevused - sotsiaalsete- ja esinemisoskuste arendamine;
- kooli aastapäeva tähistamine – käitumisreeglite järgimine, oma kooli tunde kasvatamine;
- Eesti Tervishoiu Muuseumi õppeprogrammid - õppimine vahetus keskkonnas;
- KIK loodushariduslikud projektid - koostöö arendamine, aja planeerimine;
- mardipäeva tähistamine- erinevate rahvuslike tavade ja kommetega tutvumine;
- Eesti Vabariigi iseseisvuspäeva tähistamine - õpilaste teadlikkuse parandamine riigi ühesehitusest, riigi tunnustest, Eesti Vabariigi ajaloost, eneseteadvuse areng, isamaaline kasvatus, riigi kui institutsiooni sünnipäeva tähistamine, patriotismitundest ja selle mõjust inimtegevusele ajaloo protsessis;
- maakonna koolide aineolümpiaadid- oma kooli esindamine, ühiskonnas eksisteeriva võistlusmomendi tunnetamine;
- õppekäigud, haridusprogrammid muuseumides, arhiivides- Eesti ajaloo tundmaõppimine, ajaloo õppekava toetamine, turvalise ja üksteisest hooliva kollektiivi kujundamine, Eesti riigi valitsemise institutsioonide tundmaõppimine, ühiskonnaõpetuse õppekava toetamine, turvalise ja üksteisest hooliva kollektiivi kujundamine;
- septembri aktus- tarkusepäeva tähistamine, hariduse väärtustamine;
- õpetajate päeva tähistamine - õpetaja elukutse väärtustamine, empaatiavõime areng;
- emakeelepäeva tähistamine koolis- keel kui rahvuse ühtekuuluvuse kandja, selle hoidmise ja kaitsmise vajadus läbi aegade;
- kontserdid- kultuuri kui ühiskonna osa väärtustamine;

2. INIMESEÕPETUS

2.1 Inimeseõpetuse pädevus

Inimeseõpetuse õppeaine õpetamise eesmärk on kujundada õpilastes eakohane sotsiaalvaldkondlik pädevus: suutlikkus mõista ühiskonnas toimuvate muutuste põhjusi ja tagajärgi; tunda ning austada inimõigusi ja demokraatiat; vallata teadmisi kodanikuõigustest ja -vastutusest ning käituda nendega kooskõlas; ära tunda kultuurilist eripära; järgida üldtunnustatud käitumisreegleid; olla huvitatud oma kogukonna, rahva, riigi ja maailma arengust; kujundada oma arvamust ning olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik; tunda ja kasutada lihtsamaid sotsiaalteaduste uurimismeetodeid; tunda huviümbritseva maailma vastu.

2.2 Õppe- ja kasvatusesmärgid

6. klassi lõpetaja:

- 1) väärtustab enda ja teiste positiivseid iseloomujooni ja omadusi ning sõprust ja armastust vastastikuse toetuse ning usalduse allikana;
- 2) väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet ning kirjeldab tõhusaid sotsiaalseid oskusi igapäevaelus: üksteise aitamist, jagamist, hoolitsemist ja koostööd;
- 3) kirjeldab uimastite tarbimisega kaasnevaid riske ja väärtustab tervislikku elu uimastiteta; demonstreerib õpituatsioonis, kuidas keelduda ennast ja teisi kahjustavast tegevusest;
- 4) kirjeldab, millised kehalised ja emotsionaalsed muutused toimuvad murdeas;
- 5) kirjeldab enesehinnangu parandamise ning enesekontrolli tegemise võimalusi ja tähtsust igapäevaeluses, väärtustab inimeste erinevusi ning oskab teisi arvestada;
- 6) kirjeldab ja selgitab konfliktide võimalikke põhjusi ning oskab eristada tõhusaid ja mittetõhusaid konfliktide lahenduse viise; demonstreerib õpituatsioonis, kuidas aktiivselt kuulata ja kehtestavalt käituda;
- 7) väärtustab tervist ja tervislikku eluviisi ning arvestab tervisliku eluviisi komponente igapäevaeluses;
- 8) teab, kuidas toimida ohuolukorras, ning oskab õpituatsioonis abi kutsuda;
- 9) kirjeldab tegevusi, mis muudavad tema elukeskkonna turvaliseks ja tugevdavad tervist.

2.3 Õppeaine kirjeldus

Inimeseõpetuse üldeesmärk on aidata kaasa õpilase sotsiaalses elus vajalike toimetulekuoskuste arengule, mille elluviimiseks kujundatakse õpilases terviklikkuisiksust, sotsiaalset kompetentsust, terviseteadlikkust ja üldinimlikke väärtusi.

Inimeseõpetuses käsitletakse inimest ja tema sotsiaalset keskkonda tervikuna, lõimides õppesisu kõigis kooliastmes. Väärtuskasvatus ja hoiakute kujundamine toimub vaimses õpikeskkonnas üksteist mõistvas õhkkonnas ning on suunatud õpilaste positiivse mõtlemisearendamisele oma arengu- ja toimetulekuvõimaluste üle. Soodne sotsiaalne õpikeskkond toetub eelkõige õpilaste isikupära ja isiklike seisukohtade austamisele, võimaluste tagamisele vabaks arvamuseavalduseks, initsiatiiviks, osalemiseks ja tegutsemiseks nii üksi kui ka koos teistega.

Õppetegevused muutuvad lihtsamast keerukamaks, ent peavad aine eesmärkidest lähtuvalt olema õpilasele mõistetavad ja tähenduslikud ning toetama arusaama õpitava vajalikkusest. Inimeseõpetus on kontsentiline õppeaine, mille võtmeteemasid käsitletakse igal kooliastmel, arvestades arengulist käsitlust seoses endasse positiivse suhtumise ja tervikliku mina kujundamisega ning arenguülesannete ja nendega toimetulekuga.

I kooliastmes on inimeseõpetuses rõhk õpilase enesekohasel pädevusel ning enese suhestamisel lähiümbrusega, lõimides ühiskonnaõpetuse temaatikat. II kooliastmes on keskmiselt õpilase sotsiaalne pädevus ja sotsiaalsete probleemide ennetamine ning õpilase tervist tugevdav ja väärtustav eluviis.

Inimeseõpetuses võib teemasid käsitleda nii üksteisele järgnevatena kui ka integreerituna, et saavutada oskuste, teadmiste ja väärtuste põhjal õpitulemused. Õpitavat käsitletakse võimalikult igapäevaeluga seondult, kusjuures õppes on olulisel kohal aktiivõppemeetodid.

I kooliaste

Õppe- ja kasvatusesmärgid

3. klassi lõpetaja:

- väärtustab ennast ja teisi ning teab, et inimesed, nende arvamused, hinnangud ja väärtused on erinevad;
- väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet;
- väärtustab sõprust ja toetavaid peresuhteid armastuse ning vastastikuse toetuseallikana;
- teab, milline on tervislik eluviis ning kuidas hoida füüsilist ja vaimset tervist, ning väärtustab

neid;

- mõistab oma õigust keelduda ennastkahjustavast tegevusest ning teab, kuidasohuolukorras abi kutsuda;
- teab, mis on perekond, kodu, kodukoht ja kodumaa, ning väärtustab neid;
- teab Eesti riigi sümboleid ja naaberriike;
- kirjeldab, mis on lapse õigused ja kohustused, mõistab vastutust oma tegude eest ning plaanib oma aega ja igapäevaseid tegevusi;
- oskab suhelda ning käituda teisi arvestades ja koostööd tehes, sõnastab oma tundeid ning teab, et nende väljendamiseks on erinevaid viise;
- teab põhilisi käitumisreegleid, arvestab neid ning kirjeldab, mis on õiglane ja ebaõiglane.

Läbivad teemad

Elukestev õpe ja karjääriplaneerimine - ametite tutvustamine; koostööoskuse kujundamine; elukeskkonna teema: kuidas elukutsevalik mõjutab elukohavalikut ja vastupidi; oma huvide teadvustamine; praktiline enesevaatlus.

Keskkond ja jätkusuutlik areng - prügi sorteerimine; inimeste toiduvajadused; keskkonda hoidvad väärtushinnangud ja käitumisnormid; elektri kasutamine ja säästmine. sotsiaalse aktiivsuse olulisus, keskkonna kui terviku väärtustamine, metsahoid;

Kultuuriline identiteet - mitmekultuurilisuse teemaga seonduvalt inimese teema käsitlemine; aastaajalised muutused inimeste elus tänapäeval ja minevikus; sallivus; diskrimineerimise taunimine;

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus - ühistegevused (rühmatööd, projektid), millega arendatakse õpilastes koostöövalmidust ning ühiste otsuste tegemise kogemusi; kodanikukohustused koduloomade eest hoolitsemisel

Tehnoloogia ja innovatsioon - IKT kasutamine õppeprotsessis; infotehnoloogia kasutamisega seostuvad sotsiaalsed ja eetilised aspektid;

Teabekeskkond - kriitilise teabeanalüüsioskuse arendamine, eri allikatest saadud teabe võrdlemine (nt ilmaennustused), teabe edastamisel selekteerimisioskuse arendamine (mis võib saadaavalikuks, mida "kõik" tohivad teada); olukorrad, mis nõuavad täpse info edastamist (nt õnnetusjuhtumid)

Tervis ja ohutus - inimese väärast käitumisest tulenevad ohud; ohutus elektririistade kasutamisel; ilmastikunähtustega seotud ohud; tervislik toitumine, hammaste tervishoid; hügieen; puhkamise tähtsus, päevaplaani vajalikkus; uimastite kahjulikkus; ühistegevused, millega arendatakse sotsiaalseid oskusi; ohud keskkonnas, eksimine looduses; sõidukite liikumissuuna, kiiruse ja kauguse hindamine;

Väärtused ja kõlblus - korralikkuse, hoolsuse, süstemaatilisuse, järjekindluse, püsivuse ja ausus kasvatamine; ühistegevused, millega arendatakse sotsiaalseid oskusi; koduloomade ja metsloomade eest hoolitsemine; inimese elukeskkond.

Ainetevahelised seosed

- eesti keel- lugemisoskuse arendamine, teksti mõistmine, jutustamisoskuse arendamine, sõnavara rikastamine, lühendite kasutamine;
- matemaatika- pikkuse ja temperatuuri mõõtmine, tabelite ja graafikute koostamine, andmete analüüsimine ja tõlgendamine, plaani joonestamine;
- inglise keel- võõrsõnade teadvustamine, mille algkeel on inglise keel;
- kunst ja tööõpetus- esteetiline areng ja eneseteostus, rahvakultuur ning loominguline eneseväljendusoskus.
- loodusõpetus – looduskeskkonna mõju inimühiskonna arengule, inimese areng, säästlik tarbimine, keskkonnaprobleemide märkamine ja mõistmine ning jätkusuutliku ja vastutustundliku eluviisi väärtustamine.
- muusika- kuulamisega seotud mängud;
- kehaline kasvatus- liikumismängud, kasutades erinevaid meeli.

I KLASS

Mina ja minu pere

Õppesisu	Õpitulemused
Kodu. Koduarmastus. Väärtustab oma kodu. Kodu traditsioonid. Jutustab oma pere traditsioonidest. Enda tutvustamine.	Õpilane: 1. Oskab ennast teistele tutvustada. 2. Vanemad, vanavanemad ja sugulased. 3. Teab, et pere traditsioonid on sageli seotud rahvakommetega. 4. Selgitab lähimaid sugulussidemeid. 5. Oskab eristada häid ja halbu iseloomu omadusi. Töökus. Andetus. Tänu. Kadedus. 6. Austab oma vanemaid.

Mina ja tervis

Õppesisu	Õpitulemused
Tervis. Terve ja haige inimene Arsti juures Oskab oma tervise eest hoolitseda Tervislik eluviis. Tervislik toit. Teab hädaabi telefoninumbrit ja oskab abi kutsuda.	Õpilane: 1. Teab tervise hoidmise viise- mitmekesine toit, puhkus, uni. 2. Terve ja puhas keha. Oskab oma keha eest hoolitseda.

Aeg ja asjad

Õppesisu	Õpitulemused
Aeg. aja planeerimine. Oma tegevuse planeerimine. Täpsus, lubadused, vastutus. Minu oma, tema oma, meie oma. Asja väärtus ja hind.	Õpilane: 1. Eristab aja kulgu ja seisu. 2. Planeerib oma ajakava. 3. Kirjeldab oma vaba aega. 4. Väärtustab lubadustest kinnipidamist. 5. Oskab eristada oma ja võõraid asju. 6. Selgitab asjade väärtust.

Mina ja kodumaa

Õppesisu	Õpitulemused
Minu kool ja klass. Minu kodukoht. Minu kodumaa.	Õpilane: 1. Väärtustab oma kooli ja kodu. 2. Teab klassi- ja kooli kodukorda. 3. Tunneb käitumisreegleid sööklas ja raamatukogus. 4. Arvestab klassi ja koolikaaslastega. 5. Teab kodukoha vaatamisväärsusi. 6. Teab Eesti Vabariigi asukohta ja tunneb selle sümboleid (hümn, lipp, vapp, rahvuslill, rahvuslind).

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

Plaanide ja tabelite koostamine. Veebist informatsiooni otsimine.

II KLASS INIMENE

Mina

Õppesisu	Õpitulemused
Mina. Minu erinevused teistest inimestest ja sarnasused nendega. Iga	Õpilane: 1. kirjeldab oma välimust, huve ja tegevusi, mida talle meeldib teha; 2. teab, mille poolest sarnanevad ja eristuvad erinevad sugupooled;

inimese väärtus. Viisakas käitumine.	3. nimetab, mille poolest ta sarnaneb teistega ja erineb teistest; 4. väärtustab iseennast ja teisi; 5. mõistab viisaka käitumise vajalikkust.
---	--

Mina ja tervis

Õppesisu	Õpitulemused
Tervis. Terve ja haige inimene. Tervise eest hoolitsemine. Ravimid. Tervislik eluviis: mitmekesine toit, piisav uni ja puhkus, liikumine ja sport. Abi saamise võimalused. Esmaabi.	Õpilane: 1. kirjeldab, kuidas oma tervise eest hoolt kanda; 2. kirjeldab tervet ja haiget inimest; 3. teab, kas haigused on nakkuslikud või mitte; 4. teab, et ravimeid võetakse siis, kui ollakse haige, ning et ravimid võivad olla inimese tervisele ohtlikud; 5. mõistab ja kirjeldab tervise hoidmise viise: mitmekesine toit, uni ja puhkus, liikumine ja sport; 6. demonstreerib õpituatsioonis lihtsamaid esmaabivõtteid ja abi saamise võimalusi (nt haav, kukkumine, mesilase nõelamine, ninaverejooks, praht silmas, puugihammustus, põletus ja rästikuhammustus); 7. teab hädaabi telefoninumbrit ja oskab kutsuda abi.

Mina ja minu pere

Õppesisu	Õpitulemused
Kodu. Koduarmastus. Perekond. Erinevad pered. Vanavanemad ja teised sugulased. Pereliikmete tegevus ja rollid. Vanemate ja teiste inimeste töö. Kodused tööd. Abivalmidus, kohuse- ja vastutustunne. Kodu traditsioonid. Koduümbrus. Naabrid ja naabruskond. Võõras ümbrus ja võõraga kaasaminek. Ohud kodus ja koduümbruses.	Õpilane: 1. kirjeldab, mille poolest perekonnad erinevad ja sarnanevad; 2. väärtustab üksteise abistamist ja arvestamist peres; 3. selgitab lähemaid sugulussuhteid; 4. teab oma kohustusi peres ning pereliikmete erinevaid rolle kodus ja tööl; 5. kirjeldab ja eristab võimalusi, kuidas abistada pereliikmeid kodustes töödes; 6. jutustab oma pere traditsioonidest; 7. kirjeldab ohtlikke kohti ning olukordi kooliteel ja koduümbruses, oskab tänaval käituda ning valib ohutu tee sihtpunkti; 8. väärtustab toetavaid peresuhteid ja kodu.

Mina ja kodumaa

Õppesisu	Õpitulemused
Eesti minu kodumaa. Eesti teiste riikide seas.	Õpilane: 1. tunneb ära Eesti Vabariigi lipu ja vapi;

Naabერიიგიდ. Kodukoht: küla, vald, linn, maakond. Eesti Vabariigi riiklikud, rahvuslikud ja kodukoha sümbolid. Rahvakalendri tähtpäevad. Erinevate rahvaste tavad ja kombed. Sallivus	2. oskab nimetada Eesti Vabariigi pealinna, sünnipäeva ja presidenti; 3. leiab Euroopa kaardilt Eesti ning Eesti kaardilt kodukoha; 4. tunneb rahvuslikku ja kodukoha sümbolikat; 5. nimetab oma kodukoha tuntud inimesi ja paiku ning väärtustab kodumaad; 6. kirjeldab rahvakombeid; 7. teab Eestis elavate rahvuste tavaid ja kombeid ning austab neid
--	--

Mina: aeg ja asjad

Õppesisu	Õpitulemused
Aeg. Aja plaanimine. Omategevuse kavandamine. Täpsus, lubadused, vastutus ja ausus. Minu oma, tema oma, meie oma. Asja väärtus ja hind. Asjade väärtus teiste väärtuste seas.	Õpilane: 1. eristab, mis on aja kulg ja seis; 2. oskab koostada oma päevakava, väärtustades aktiivset vaba aja veetmist; 3. väärtustab oma tegevusi, mis on positiivsete tunnete tekkimise allikaks; 4. selgitab asjade väärtust; 4. oskab eristada oma ja võõrast asja ning mõistab, et võõrast asja ei tohi loata võtta; 6. väärtustab ausust asjade jagamisel.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

Toiduretseptide ülesmärkimine, plaanide ja tabelite koostamine.

Veebist informatsiooni otsimine.

III KLASS

MEIE

Mina

Õppesisu	Õpitulemused
----------	--------------

Mina. Igaühe individuaalsus ja väärtuslikkus. Mina ja endasse suhtumine. Lapse õigused ja kohustused.	Õpilane: 1. väärtustab igaühe individuaalsust seoses välimuse, huvid ja tugevustega; 2. väärtustab inimese õigust olla erinev; 3. selgitab endasse positiivse suhtumise tähtsust; 4. nimetab enda õigusi ja kohustusi; 5. teab, et inimeste õigustega kaasnevad kohustused.
---	--

Mina ja tervis

Õppesisu	Õpitulemused
Vaimne ja füüsiline tervis. Tervislik eluviis. Ohud tervisele ja toimetulek ohuolukorras.	Õpilane: 1. kirjeldab seoseid tervise hoidmise viiside vahel: mitmekesine toitumine, uni ja puhkus ning liikumine; 2. eristab vaimset ja füüsilist tervist; 3. kirjeldab olukordi ja toob näiteid, kuidas keelduda ja hoiduda tegevusest, mis kahjustab tema tervist; 4. nimetab, kelle poole pöörduda erinevate murede korral; 5. väärtustab tervislikku eluviisi.

Mina ja meie

Õppesisu	Õpitulemused
Minu ja teiste vajadused. Sõbrad ja sõpruse hoidmine. Sallivus. Üksteise eest hoolitsemise ja teiste abistamine. Ausus ja õiglus. Leppimine. Vabandamine. Oma muredest rääkimine ja tunnete väljendamine. Oskus panna end teise inimese olukorda. Keeldumine kahjulikust tegevusest. Minu hea ja halb käitumine. Südametunnistus. Käitumisreeglid. Minu käitumise mõju ja tagajärjed. Liiklusreeglid. Mäng ja töö. Õppimine. Kohusetunne ja vastutus. Meeskonnatöö. Tööjaotus.	Õpilane: 1. nimetab inimese eluks olulisi vajadusi ja võrdleb enda vajaduste omadega; 2. kirjeldab omadusi, mis peavad olema heal sõbral, hindab ennast nende omaduste järgi; 3. väärtustab sõprust; 4. teab, kuidas olla hea kaaslane ning kuidas teha koostööd; 5. eristab enda head ja halba käitumist; 6. kirjeldab oma käitumise tagajärge ning annab neile hinnangu; 7. väärtustab leppimise ja vabandamise tähtsust inimsuhtes; 8. nimetab ja kirjeldab inimeste erinevaid tundeid ning toob näited olukordadest, kus need tekivad, ja leiab erinevaid viise nendegatoimetulekuks; 9. demonstreerib õpituatsioonis, kuidas keelduda enastkahjustavast tegevusest; 10. teab abi saamise võimalusi kiusamise ja vägivalda korral; 11. mõistab, et kiusamine ja vägivald väärtustab lubadustest kinnipidamist vastutusele ei ole aktsepteeritud ja lubatud käitumine; 12. kirjeldab oma sõnadega, mida tähendavad vastutustundlikkus ja südametunnistus; 13. väärtustab üksteise eest hoolitsemist ja üksteise abistamist; 14. kirjeldab oma tegevuse planeerimist nädalas,

	väärtustadesvastutust; 15. nimetab üldtunnustatud käitumisreegleid ja põhjendab nende vajalikkust; 16. teab liiklusreegleid, mis tagavad tema turvalisuse, ning kirjeldab, kuidas käituda liikluses turvaliselt; 17. selgitab oma õppimise eesmärgid ja toob näiteid, kuidas igapäevaelus paremini hakkama saada; teab tegureid, mis soodustavad või takistavad keskendumist õppimisel;
Teave ja teabeallikad ning nende kasutamine. Reklaami mõju. Turvaline käitumine meediakeskkonnas. Raha. Raha teenimine, kulutamine ja laenamine. Vastutus. Omakulutuste planeerimine.	Õpilane: 1. kirjeldab eri meeltega tajutavaid teabeallikaid; 2. selgitab, kuidas reklaamid võivad mõjutada inimeste käitumist ja otsuseid ning turvalist käitumist meediakeskkonnas; 3. teab, et raha eest saab osta asju ja teenuseid ning et raha teenitakse tööga; 4. mõistab oma vastutust asjade hoidmisel ja laenamisel; 5. selgitab, milleks kasutatakse raha ning mis on raha teenimine, hoidmine, kulutamine ja laenamine; 6. kirjeldab, milliseid vajadusi tuleb arvestada taskurahakulutades ja säästes.

Mina ja kodumaa

Õppesisu	Õpitulemused
Küla, vald, linn, maakond. Eesti teiste riikide seas. Naaberriigid. Eesti Vabariigi ja kodukoha sümbolid. Erinevate rahvaste tavad ja kombed. Sallivus.	Õpilane: 1. selgitab skeemi järgi haldusüksuste seoseid oma kodukohas; 2. leiab Euroopa kaardilt Eesti ja tema naaberriigid; 3. nimetab Eesti rahvuslikke ja riiklikke sümboleid; 4. kirjeldab Eestis elavate rahvaste tavasid ja kombeid ning austab neid; 5. väärtustab oma kodumaad.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

Teemakohased videod, presentatsioonide, plaanide ja tabelite koostamine. Veebist informatsiooni otsimine.

II kooliaste

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

6. klassi lõpetaja:

1. väärtustab enda ja teiste positiivseid iseloomujooni ja omadusi ning sõprust ja armastust vastastikuse toetuse ning usalduse allikana;
2. väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet ning kirjeldab tõhusaid sotsiaalseid oskusi igapäevaelus: üksteise aitamist, jagamist, hoolitsemist ja koostööd;
3. kirjeldab uimastite tarbimisega kaasnevaid riske ja väärtustab tervislikku elu uimastiteta; demonstreerib õpituatsioonis, kuidas keelduda ennat jateisi kahjustavast tegevusest;
4. kirjeldab, millised kehalised ja emotsionaalsed muutused toimuvad murdeas;
5. kirjeldab enesehinnangu parandamise ning enesekontrolli tegemise võimalusi ja tähtsust igapäevasuhetes, väärtustab inimeste erinevusi ning oskab teisi arvestada;
6. kirjeldab ja selgitab konfliktide võimalikke põhjusi ning oskab eristada tõhusaid ja mittetõhusaid konfliktide lahenduse viise; demonstreerib õpituatsioonis, kuidas aktiivselt kuulata ja kehtestavalt käituda;
7. väärtustab tervist ja tervislikku eluviisi ning arvestab tervisliku eluviisi komponente igapäevaelus;
8. teab, kuidas toimida ohuolukorras, ning oskab õpituatsioonis abi kutsuda;
9. kirjeldab tegevusi, mis muudavad tema elukeskkonna turvaliseks ja tugevdavad tervist.

Läbivad teemad

Elukestev õpe ja karjääriplaneerimine

- ametite tutvustamine;
- koostööoskuse kujundamine;
- elukeskkonna teema: kuidas elukutse valik mõjutab elukoha valikut ja vastupidi;
- oma huvide teadvustamine;
- praktiline enesevaatlus

Keskkond ja jätkusuutlik areng

- inimeste toiduvajadused;
- prügi sorteerimine;
- keskkonda hoidvad väärtushinnangud ja käitumisnormid;
- elektri kasutamine ja säästmine;
- sotsiaalse aktiivsuse olulisus
- keskkonna kui terviku väärtustamine
- metsahoid;

Kultuuriline identiteet

- mitmekultuurilisuse teemaga seonduvalt inimese teema käsitlemine;
- aastajalised muutused inimeste elus tänapäeval ja minevikus;
- sallivus;
- diskrimineerimise taunimine;

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

- ühistegevused (uurimistööd, rühmatööd, projektid), millega arendatakse õpilasteskoostöövalmidust ning ühiste otsuste tegemste kogemusi;
- kodanikukohustused koduloomade eest hoolitsemisel

Tehnoloogia ja innovatsioon

- IKT kasutamine õppeprotsessis;
- infotehnoloogia kasutamisega seostuvad sotsiaalsed ja eetilised aspektid;

Teabekeskond

- kriitilise teabeanalüüsioskuse arendamine, eri allikatest saadud teabe võrdlemine (ntilmaennustused)
- teabe edastamisel selekteerimisioskuse arendamine (mis võib saada avalikuks, mida “kõik” tohivad teada);
- olukorrad, mis nõuavad täpse info edastamist (nt õnnetusjuhtumid)

Tervis ja ohutus

- inimese väärast käitumisest tulenevad ohud;
- ohutus elektririistade kasutamisel;
- ilmastikunähtustega seotud ohud;
- tervislik toitumine, hammaste tervishoid;
- hügieen;
- puhkamise tähtsus, päevaplaani vajalikkus;
- uimastite kahjulikkus;
- ühistegevused, millega arendatakse sotsiaalseid oskusi;
- ohud keskkonnas, eksimine looduses;
- sõidukite liikumissuuna, kiiruse ja kauguse hindamine;

Väärtused ja kõlblus

- ühistegevused, millega arendatakse sotsiaalseid oskusi
- koduloomade ja metsloomade eest hoolitsemine
- inimese elukeskkond

- korralikkuse, hoolsuse, süstemaatilisuse, järjekindluse, püsivuse ja
- aususe kasvatamine;

Ainetevahelised seosed

- eesti keel- lugemisoskuse arendamine, teksti mõistmine, jutustamisoskuse arendamine, sõnavara rikastamine, lühendite kasutamine;
- matemaatika- pikkuse ja temperatuuri mõõtmine, tabelite ja graafikute koostamine, andmete analüüsimine ja tõlgendamine, plaani joonestamine;
- inglise keel- võõrsõnade teadvustamine, mille algkeel on inglise keel;
- kunst ja tööõpetus- esteetiline areng ja eneseteostus, rahvakultuur ning loominguline eneseväljendusoskus.
- loodusõpetus – looduskeskkonna mõju inimühiskonna arengule, inimese areng, säästlik tarbimine, keskkonnaprobleemide märkamine ja mõistmine ning jätkusuutliku ja vastutustundliku eluviisi väärtustamine.
- muusika- kuulamisega seotud harjutused.

V klass TERVIS

Tervis

Õppesisu	Õpitulemused
Tervise olemus: füüsiline, vaimne ja sotsiaalne tervis. Tervisenäitajad. Tervistmõjutavad tegurid. Hea ja halb stress.Keha reaktsioonid stressile. Pingete maandamisevõimalused.	Õpilane: 1. kirjeldab füüsilist, vaimset ja sotsiaalset tervist ning selgitab tervise olemust nendest mõistetest lähtuvalt; 2. teab enda põhilisi tervisenäitajaid ning oskab mõõta ja hinnata kehakaalu, kehapiikkust, kehatemperatuuri ning pulsagedust; 3. nimetab tervist tugevdavaid ja tervist kahjustavaid tegevusi ning selgitab nende mõju inimese füüsilisele, vaimsele ja sotsiaalsele tervisele; 4. kirjeldab üldisi stressi tunnuseid ja stressiga toimetuleku võimalusi.

Tervislik eluviis

Õppesisu	Õpitulemused
Tervisliku eluviisi komponendid. Tervislik toitumine. Tervisliku toitumise põhimõtted.	Õpilane: 1. oskab eristada tervislikke ja mittetervislikke otsuseid igapäevaelus;

Toitumist mõjutavad tegurid. Kehalise aktiivsuse vormid ja põhimõtted. Päevakava ning töö ja puhkuse vaheldumine. Uni.	2. kirjeldab tervisliku toitumise põhimõtteid ning väärtustab neid; 3. teab kehalise tegevuse mõju oma tervisele ja toob selle kohta näiteid; 4. oskab plaanida oma päevakava, lähtudes tervisliku eluviisi komponentidest; 5. väärtustab tervislikku eluviisi.
--	--

Murdeiga ja kehalised muutused

Õppesisu	Õpitulemused
Murdeiga inimese elukaares. Kehalised jaemotsionaalsed muutused murdeas. Kehaliste muutuste erinev tempo murdeas. Suhtuminekehasse ja oma keha eest hoolitsemine. Suguline küpsus jasoajtkamine	Õpilane: 1. kirjeldab murdeiga inimese elukaare osana ning murdeas toimuvaid muutusi seoses keha ning tunnetega; 2. aktsepteib oma kehalisi muutusi ja teab hügieeninõudeid; 3. teab, et murdeiga on varieeruv ning igaühel on oma arengutempo; 4. teab suguküpsuse tunnuseid ja esmaste sugutunnuste seost soojätkamisega.

Turvalisus ja riskikäitumine

Õppesisu	Õpitulemused
Turvaline ning ohutu käitumine koolis, kodus ja õues. Eakaaslaste ning meedia mõju tervise ja ohukäitumise valikud tehes; iseenda vastutus. Vahendatud suhtlemine. Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused uimastitega seotud situatsioonides. Valikud ja vastutus seoses uimastitega. Tubaka, alkoholi ja teiste levinuimastite tarbimisega seonduvad riskid tervisele.	Õpilane: 1. kirjeldab olukordi, kus saab ära hoida õnnetusjuhtumeid; 2. selgitab, miks on liikluseeskiri kohustuslik kõigile, ning kirjeldab, kuidas seda järgida; 3. teab, et õnnetuse korral ei tohi enda elu ohtu seada ning oskab abi kutsuda; 4. mõistab meedia kaudu suhtlemisel ohtusid oma käitumisele ja suhetele ning vastutust oma sõnade jategude eest; 5. demonstreerib õpituatsioonis, kuidas kasutadaõhusaid enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi tubaka, alkoholi ning teiste uimastitega seotud olukordades: emotsioonidega toimetulek, enesetunnetus, kriitiline mõtlemine, probleemide lahendamine ja suhtlusoskus; 6. kirjeldab tubaka, alkoholi ja teiste uimastite tarbimise kahjulikku mõju tervisele; 7. väärtustab turvalisust ja ohutut käitumist.

Haigused ja esmaabi

Õppesisu	Õpitulemused
----------	--------------

Levinumad laste ja noorte haigused. Nakkus- ja mittenakkushaigused. Haigustest hoidumine. HIV, selle levikuteed ja sellest hoidumise võimalused. AIDS. Esmaabi põhimõtted. Esmaabi erinevates olukordades. Käitumine õnnetusjuhtumi korral.	Õpilane: 1. oskab kirjeldada, kuidas hoida ära levinumaid nakkus- ja mittenakkushaigusi; 2. teab, mis on HIV ja AIDS ning kuidas ennast kaitsta HIViga nakatumise eest; 3. kirjeldab, kuidas hoida ära õnnetusjuhtumeid ning kuidas ennast ja teisi abistada õnnetusjuhtumite korral; 4. teab, kuidas ohuolukorras turvalistelt käituda ja abi kutsuda, ning demonstreerib õpituatsioonis lihtsamaid esmaabivõtteid (nt kõhuvalu, külmumine, luumurd, minestamine, nihestus, peapõrutus, palavik, päikesepiste jm. 5. nimetab esmaabivahendeid ja kirjeldab, kuidas neid kasutada
---	--

Keskkond ja tervis

Õppesisu	Õpitulemused
Tervislik elukeskkond. Tervislikõpikeskkond. Tervis heaolu tagajana.	Õpilane: 1. kirjeldab tervislikku elukeskkonda, lähtudes oma kodukoha loodus- ja tehiskeskkonnast; 2. toob näiteid tegurite kohta, mis mõjutavad elukeskkonna turvalisust ja tervislikkust; 3. kirjeldab õpikeskkonna mõju õpilase õpitulemustele.

VI klass SUHTLEMINE

Mina ja suhtlemine

Õppesisu	Õpitulemused
Enesesse uskumine. Enesehinnang. Eneseanalüüs. Enese kontroll. Oma väärtuste selgitamine.	Õpilane: 1. analüüsib enda iseloomujooni ja -omadusi, väärtustades endas positiivset; 2. mõistab enesehinnangut mõjutavaid tegureid ja enesehinnangu kujunemist; 3. mõistab enese kontrolli olemust ning demonstreerib õpituatsioonis oma käitumise kontrolli.

Suhtlemine teistega

Õppesisu	Õpitulemused
Suhtlemise komponendid. Verbaalne ja mitteverbaalne suhtlemine. Aktiivne kuulamine. Tunnete väljendamine. Eneseavamine.	Õpilane: 1. teab suhtlemise olemust ning väärtustab tõhusate suhtlusoskuste vajalikkust; 2. kirjeldab erinevaid mitteverbaalseid suhtlusvahendeid ning nende mõju verbaalsele suhtlemisele;

Eelarvamused. Kehtestav, agressiivne ja alistuv käitumine. Eiütlemine ennast ja teisi kahjustava käitumise puhul.	3. demonstreerib õpituatsioonis aktiivse kuulamise jt tõhusa suhtlemise võtteid; 4. mõistab eneseavamise mõju suhtlemisele ning demonstreerib õpituatsioonis, kuidas oma tundeid empaatiliselt ja suhteid tugevdavalt väljendada; 5. teadvustab eelarvamuste mõju suhtlemisele ja toob näiteid eelarvamuste mõju kohta igapäevasuhtluses; 6. eristab ning kirjeldab kehtestavat, agressiivset ja alistuvat käitumist ning mõistab nende käitumiste mõju suhetele; 7. teab, et ei ütlemine on oma õiguste eest seismine ning demonstreerib õpituatsioonis kehtestava käitumise võtteid.
---	--

Suhted teistega

Õppesisu	Õpitulemused
Tõhusad sotsiaalsed oskused: üksteise aitamine, jagamine, koostöö ja hoolitsemine. Sallivus enda ja teiste vastu. Hoolivus. Sõprussuhted. Usaldus suhetes. Empaatia. Vastutus suhetes. Kaaslaste mõju ja surve. Erinevuste ja mitmekesisuse väärtustamine. Isikute iseärasused. Soolised erinevused. Erivajadustega inimesed. Positiivsed jooned ja omadused endas ning teistes, nende märkamise.	Õpilane: 1. kirjeldab tõhusate sotsiaalsete oskuste (üksteise aitamine, jagamine, koostöö, hoolitsemise toimimist igapäevaelus; 2. oskab abi pakkuda ning teistelt abi vastu võtta; 3. väärtustab hoolivust, sallivust, koostööd ja üksteise abistamist; 4. demonstreerib õpituatsioonis oskust näha olukorda teise isiku vaatenurgast ning väärtustab empaatiliselt suhtlemist; 5. väärtustab sõprust kui vastastikuse usalduse ja toetuse allikat; 6. kirjeldab kaaslaste mõju ja survet otsustele, mõistab otsuste tagajärge; 7. mõistab isiku iseärasusi, teadvustab soolisi erinevusi ja inimeste erivajadusi; 8. nimetab ning väärtustab enda ja teiste positiivseid omadusi ning teadvustab soolisi erinevusi ja inimeste erivajadusi.

Otsustamine ja konfliktid ning probleemilahendus

Õppesisu	Õpitulemused
----------	--------------

Otsustamine ja probleemide lahendamine. Erinevate käitumisviiside leidmine probleemelahendades. Tagajärgede arvestamine probleemilahenduses. Vastutus otsustamisel. Konfliktide olemus ja põhjused. Tõhusad ja mittetõhusad konfliktide lahendamise teed	Õpilane: 1. teab probleemide erinevaid lahendusviise ja oskab neid õpituatsioonis kasutada; 2. kirjeldab erinevate lahendusviiside puudusi ja eeliseid ning mõistab nende tagajärgi; 3. selgitab ja kirjeldab eri situatsioonidesse sobiva parima käitumisviisi valikut; 4. nimetab konflikti häid ja halbu külgi ning aksepteerib konflikte kui osa elust; 5. teab konfliktide lahendamise viide ja demonstreerib neid situatsioonis.
--	---

Positiivne mõtlemine

Õppesisu	Õpitulemused
Positiivne mõtlemine. Positiivsedjooned ja omadused endas ning teistes, nende märkamine.	Õpilane: 1. nimetab ja väärtustab enda ning teiste positiivseid omadusi; 2. väärtustab positiivset mõtlemist.

Füüsiline õpikeskkond

Oluline on kasutada õppematerjale, mis aitavad õpitavat illustreerida, seostada, täiendada ja rakendada. Õpikeskkonda kujundades saab õpetaja kasutada järgmisi materjale:

1. veebisõnaraamatud;
2. temaatiline lisakirjandus.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Teemakohased videod, presentatsioonide, plaanide ja tabelite koostamine.
- Veebist informatsiooni otsimine.
- Tervisepäeva ettekanded.
- Noortekohtumiste projektide töötubade korraldamine.

Hindamine

Inimeseõpetuse õpitulemuste hindamine lähtub õppekava üldosas ja teistes hindamist reguleerivates dokumentides toodud hindamiselustest. Hinnatakse ainekavaga määratletud õpitulemuste saavutatust. Inimeseõpetuses hinnatakse õpilaste suulisi vastuseid, kirjalikke ja praktilisi töid, individuaalset tööd tunnis, koduseid ülesandeid. Kirjalikke töid hinnatakse järgmise punktiskaala alusel:

90-100 % punktide arvust hinne "5"
75-89 % punktide arvust hinne "4"
50-74 % punktide arvust hinne "3"
20-49% punktide arvust hinne "2"
0-19% punktide arvust hinne "1"

3. AJALUGU

3.1 Ajaloopädevus

Ajalooõpetuses omandavad õpilased kultuuriruumis orienteerumiseks vajalikke teadmisi oma kodukoha ja maailma minevikust ning kultuuripärandist. Aine vahendusel suunatakse õpilane teadvustama, analüüsima ja kriitiliselt hindama ning tõlgendama minevikus aset leidnud sündmusi ja protsesse, nende omavahelisi seoseid ja seoseid tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi. Ajalooõpetus aitab kaasa teistes õppeainetes õpitava tervikuks sidumisele ning kujundab oskust mõista minevikunähtuste mõjul toimuvat arengut.

3.2 Õppe- ja kasvatuseesmärgid

6. klassi õpilane:

- 1) kasutab asjakohaselt aja mõistega seonduvaid sõnu, lühendeid ja fraase *aeg, muinasaeg, vanaaeg, sajand, aastatuhat, eKr, pKr, araabia number, Rooma number*;
- 2) tunneb mõningaid iseloomulikke sündmusi kodukoha ja Eesti ajaloost ning seostab neid omavahel;
- 3) teab mõnda ajaloolist asunit, selle tekkimise ja kujunemise põhjusi;
- 4) hindab materiaalsel keskkonda kui ajaloosündmuste peamist kandjat;
- 5) toob näiteid muinasaja ja vanaaja kohta;
- 6) mõistab vanaaja kultuuripärandi tähtsust inimkonna ajaloos ning esitab näiteid erinevate kultuurivaldkondade kohta;
- 7) mõistab, et ajaloosündmustel ja -nähtustel on põhjused ja tagajärjed, ning loob lihtsamaid seoseid mõne sündmuse näitel;
- 8) teab, et mineviku kohta saab teavet ajalooallikatest, töötab lihtsamate allikatega ja hindab

neid

kriitiliselt;

9) väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, koostab kava, lühijuttu ja kirjeldust ning

kasutab ajalookaarti.

3.3 Õppeaine kirjeldus

Ajalooõpetuses omandavad õpilased kultuuriruumis ning ajaloolises keskkonnas orienteerumiseks vajalikke teadmisi ja oskusi. Õpilasi suunatakse teadvustama, analüüsima, kriitiliselt hindama ning tõlgendama minevikus aset leidnud sündmusi ja protsesse, nende seoseid omavahel ja tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi.

Ajalooõpetus on kronoloogilis-temaatiline. Õppeaine algab sissejuhatava algõpetusega ning jätkub muinas- ja vanaaja, keskaja, uusaja ning lähiajaloo õppimisega. Eestiajalugu õpitakse lõimituna maailma ajaloo kursusesse. Ainekavas eraldi esitatud Eesti ajaloo teemasid käsitletakse põhjalikult ja süsteemselt ning tõmmatakse paralleele maailma ajalooga. Käsitluse põhimõte on liikumine lähemalt kaugemale, alustades kodukoha ajaloost, kus on oluline luua käsitletava teema ja paikadega isiklik seos.

Ajalooõpetusel on kronoloogiline, poliitiline, majanduslik, sotsiaalne, kultuuriline ja ideede dimensioon. Tähtsustatakse õpilasele jõukohast, inimesekeskset ajalookäsitlust, eluolu ja kultuuri teiste ajalooõpetuse dimensioonide ees. Maailma ajalugu käsitletakse valitud teemade kaudu, millega ei taotleta ajalooperioodidest tervikpildi kujunemist. Tähtis on luua sildmineviku ja nüüdisaja ajaloosündmuste ja -nähtuste vahel ning kujundada arusaam, et minevikku pöördumata on raske mõista tänapäeva, nt kriisikollete olemust ning paljusid Eesti ajaloo probleeme.

Ajaloo mõistmisele aitavad kaasa ekskursioonid, õppekäigud, ajaloo- ja ilukirjandus, teater ja kino, meedia, Internet, erinevad inimesed ning paigad. Seda kogemust koolis õpituga ühendades kujuneb õpilasel arusaam ajaloost. Õpilaste maailmapilti rikastab ainetevaheline lõiming ning lähedaste teemade lõimitud käsitlemine, lähtudes erinevatest aspektidest.

Ajaloo mõistmise seisukohalt on tähtis kujundada võimet asetada end kellegi teise

olukorda, vaadelda maailma kellegi teise seisukohast lähtudes. Ajalootundides peab õpilastele tutvustama erinevaid ajalookäsitlusi neist ühtki peale surumata. Mõistmaks, et ajalookirjutamine sõltub ajast ja ajalooürija seisukohast, tuleb kujundada kriitilist suhtumist erinevatesse mõtteviisidesse ning võrrelda ajaloosündmuste ja -nähtuste käsitlemist eri allikates.

Ajalooõpetuse kaudu kujundatakse erinevaid oskusi:

- ajas orienteerumise oskus, oskus analüüsida ajaloolise keskkonna kujunemist;
- ajaloomõistete tundmine ja kontekstis kasutamine;
- küsimuste esitamine ajaloo kohta ning neile vastamine;
- funktsionaalne kirjaoskus, kriitiline mõtlemine, arutlusoskus, järelduste tegemine ja seoste loomine ning oma seisukoha kujundamine ja põhjendamine;
- empaatia, oskus asetada end kellegi teise olukorda ajastut arvestades; koostöö- ja konfliktilahendusoskus;
- allikaanalüüs ja töö ajalookaardiga, info leidmine erinevatest teabeallikatest, selle kasutamine ja hindamine, suuline ja kirjalik eneseväljendus ning IKT vahendite kasutamine.
- Oskuste kujundamine ajalooõpetuses on pidev protsess ning seda tehakse erinevate õppeteemade ja õppemeetodite kaudu. Oskuste taset kirjeldatakse kooliastme lõpulõpitulemustena.

Õppetegevuses on oluline rakendada mitmekesist metoodikat, mis võimaldab õpilastel aktiivselt osaleda õppetegevuses, arendada oma õpioskusi, teha järeldusi, kujundada ja väljendada oma arvamust ajaloosündmuste või -nähtuste kohta. Ajalooprobleemide analüüsimise kaudu rikastub väärtussüsteem, kujuneb rahvuslik ja kultuuriline identiteet, sallivus ja pooldav suhtumine demokraatlikesse väärtustesse, areneb õpilase ajalooline mõtlemine ning rikastub ajalooteadvus.

3.4 Hindamine

Ajaloo õpitulemusi hinnates lähtutakse õppekava üldosa ning teiste hindamist reguleerivate õigusaktide hindamiskäsitlusest. Ajaloo õpitulemuste kontrolli ja

hindamise eesmärk on saada ülevaade ajalooõpetuse õpitulemuste saavutatusest ja õpilase individuaalsest arengust ning kasutada saadud teavet õppe tulemuslikumaks kavandamiseks. Hinnatakse nii teadmisi ja nende rakendamise oskust kui ka üldpädevuste saavutatust, sh õpioskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekava taotletavate õpitulemustele. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead, mida hindamisel ei arvestata. Õpitulemusi kontrollides tuleb jälgida teadmiste (ajaloolise sõnavara) ja oskuste tasakaalu. Hindamismeetodite valikul arvestatakse õpilaste vanuselisi iseärasusi, individuaalseid võimeid ning valmisolekut ühe või teise tegevusega toime tulla.

Õpitulemuste kontrollimise ja hindamise vormid on mitmekesised, sisaldavad suulist ja kirjalikku küsitlust, tööd kaartide, allikmaterjali ja piltidega, loovtööd ning jutustuse kirjutamist. Ajalooallikatega töötades analüüsitakse lisaks allika sisule allika usaldusväärsustinfo edasikandmisel. Lühijutu ning kirjelduse puhul hinnatakse ülesehituse loogikat ja terviklikkust, mõistete ning märksõnade sobivust konteksti, stiili ja õigekirja.

II kooliaste

Läbivad teemad

- Ajaarvamine (teabekeskkond; keskkond ja jätkusuutlik areng; tehnoloogia ja innovatsioon; kultuuriline identiteet);
- Ajaloollikad (teabekeskkond; elukestev õpe ja karjääri planeerimine; tehnoloogia ja innovatsioon; kultuuriline identiteet);
- Eluolu (teabekeskkond; tehnoloogia ja innovatsioon; kultuuriline identiteet);
- Ajaloosündmused ja ajaloolised isikud (teabekeskkond; tehnoloogia ja innovatsioon; kultuuriline identiteet);
- Muinasaeg (teabekeskkond; keskkond ja jätkusuutlik areng; tehnoloogia ja innovatsioon; väärtused ja kõlblus);
- Vanad Idamaad (keskkond ja jätkusuutlik areng; kultuuriline identiteet; tehnoloogia ja innovatsioon; väärtused ja kõlblus; teabekeskkond);
- Vana-Kreeka (keskkond ja jätkusuutlik areng; kultuuriline identiteet; tehnoloogia ja innovatsioon; väärtused ja kõlblus; tervis ja ohutus);
- Vana-Rooma (keskkond ja jätkusuutlik areng; kultuuriline identiteet; tehnoloogia ja innovatsioon; väärtused ja kõlblus).

Ainetevaheline lõiming

- eesti keel – suuline ja kirjalik eneseväljendamine, ilukirjandus; kirjalik tekst kui infoallikas.
- kirjandus - mütoloogia, piiblilood, erinevate rahvaste müüdid; teater, teatri võlumaailm, müüdid, eepos.
- inglise keel – info otsimine internetist.
- matemaatika – rooma ja araabia numbrid; positiivsed ja negatiivsed arvud, sajand, aastatuhat.
- loodusõpetus – informatsiooni leidmine kaardilt; põlluharimise esimesed piirkonnad kaardil; kiviaja asulad Eesti alal; aed ja põld elukeskkonnana.
- ühiskonnaõpetus, inimeseõpetus – ühiskonnakihid; rollid ühiskonnas; kultuur.
- kunsti- ja muusikaõpetus – kunsti- ja muusikateos kui ajalooline allikas; keraamika, skulptuur, skulptuuride modelleerimine savist, reljeef.
- kehaline kasvatus – olümpiamängud.

V klass

Ajaarvamine

Õpitulemused	Õppesisu
Teema „Ajaarvamine“ läbimise järel õpilane: • kasutab kontekstis aja mõistega seonduvaid sõnu, lühendeid ja fraase <i>sajand, aastatuhat, eKr, pKr, araabia number, Rooma number, ajaloo periodiseerimine</i>; • teab ajaloo periodiseerimise üldisi põhimõtteid • leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid; • väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, koostab kava ja lühijuttu; • kasutab ajalookaarti ning töötab lihtsamate allikatega	Ajaarvamisega seotud mõisted ja ajaloo perioodid: muinasaeg, vanaaeg, keskaeg, uusaeg, lähiajalugu

Ajalooallikad

Õpitulemused	Õppesisu
Teema „Ajalooallikad“ läbimise järel õpilane: 1. teab, et mineviku kohta saab teavet ajalooallikatest; 2. töötab lihtsamate allikatega; 3. kasutab konteksti ajalooallikatega seonduvaid mõisteid: kirjalik allikas, suuline allikas, esemeline allikas	Ajalugu ja ajalooallikad. Allikate tõlgendamine: kirjalik allikas, suuline allikas, esemeline allikas, muuseum ja arhiiv.

Eluolu

Õpitulemused	Õppesisu
Teema „Eluolu“ läbimise järel õpilane: kirjeldab mõnda mineviku sündmust, mineviku inimeste eluolu; leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid; väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, koostab kava ja lühijuttu; kasutab ajalookaarti	Elu linnas ja maal, rahu ja sõja ajal, eluolu, tegevusalad, elamud, rõivastus, toit, kultuur ja traditsioonid, nende muutumine ajas.

Ajaloosündmused ja ajaloolised isikud

Õpitulemused	Õppesisu
--------------	----------

Teema „Ajaloosündmused ja ajaloolised isikud“ läbimise järel õpilane: 1. kirjeldab mõnda mineviku sündmust, inimeste eluolu minevikus; 2. leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid; 3. väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, koostab kava ja lühijuttu; 4. kasutab ajalookaarti.	Ajaloosündmused ja silmapaistvad isikud kodukohas, Eestis, Euroopas ning maailmas õpetaja valikul.
--	---

Füüsiline õppekeskkond

Oluline on kasutada õppematerjale, mis aitavad õpitavat illustreerida, seostada, täiendada ja rakendada. Õpikeskkonda kujundades saab õpetaja kasutada järgmisi materjale:

- Õpik (Inimesed ajas I-II), töövihik (Inimesed ajas I-II), töölehed;
- Ajalooatlas (Ajaloootlas põhikoolile, Regio 2000; Eesti ajalooatlas, 2007), seina- ja kontuurkaardid;
- temaatiline lisakirjandus: ajaloolugemikud, ainekirjandus.

Praktilised tööd

- praktiline harjutamine (sajandite lugemine ja tundmine), ajatelje koostamine
- mõisteskeemi koostamine (kiri)
- viikingilaeva joonistamine
- ruunikiri
- töö arvutiga, linnaplaanilt info otsimine
- rehielamu ja kõrvalhoonete joonistamine
- kronoloogia koostamine (Eesti Vabariigi tekkimine)
- kaarditöö

VI klass

Muinasaj

Õpitulemused	Õppesisu
Teema „Muinasaj“ läbimise järelõpilane: • kirjeldab muinasaja inimese eluviisi ja tegevusalasid; • näitab kaardil ning põhjendab, miks ja millistes piirkondades sai alguse põlluharimine; • teab, missuguseid muudatusi ühiskonnaelus tõikaasa metallide kasutusele võtmine; • seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>kiviaeg</i>,	• aeg ja ajaarvamine, muinas ja vanaaja periodiseerimine; • ajalugu ja ajalooallikad, kuidas allikmaterjale tõlgendada; • muinasaja arengujärgud ja nende üldisloomustus • kiviaja inimese tegevusalad • põlluharimise algus, loomade

<i>pronksiaeg, rauaaeg, varanduslik ebavõrdsus, sugukond, hõim;</i> • teab, et Eesti esimesed asustusalad olid Pulli ja Kunda inimasula ja näitab neid kaardil.	kodustamine, käsitöö areng • metallide kasutuselevõtmine • Eesti muinasaja üldiseloostus: Pulli, Kunda
--	--

Vanad Idamaad

Õpitulemused	Õppesisu
Teema „Vanad Idamaad” läbimise järel õpilane • selgitab, miks, kus ja millal tekkisid vanaaja kõrgkultuurid, • näitab kaardil Egiptust ja Mesopotaamiat; • selgitab, milline oli vanaaja riiklik korraldus, • kirjeldab vanaaja elulaadi ja religiooni Egiptuse ning Mesopotaamia näitel; • tunneb vanaaja kultuuri- ja teadussaavutusi: meditsiin, matemaatika, astronoomia, kirjandus, kujutav kunst, Egiptuse püramiidid, Babüloni rippaiad; • teab, et esimesed kirjasüsteemid olid kiilkiri ja hieroglüüfkiri; • teab, et Iisraelis tekkis monoteistlik religioon, selgitab, mis on Vana Testament; • seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>tsivilisatsioon, linnriik, vaarao, muumia, sfinks, tempel, püramiid, preester</i>; • teab, kes olid järgmised isikud ja iseloomustab nende tegevust: Thutmosis III, Ramses II, Tutanhamon, Hammurapi, Mooses, Taavet.	• Vanaaja sisu ja üldiseloostusajalised piirid, looduslikud olud • Vana-Egiptus Egiptuse riigikorraldus. • Thutmosis III, Ramses II, Tutanhamon eluolu, religioon, kultuurisaavutused Mesopotaamia • sumerite linnriigid, leiutised: ratas, potikeder Hammurapi seadused • Iisraeli ja Juuda riik ainujumala usk Vana Testament

Vana- Kreeka

Õpitulemused	Õppesisu
Teema „Vana-Kreeka” läbimise järel õpilane: • näitab kaardil Kreetat, Kreekat, Balkani poolsaart, Ateenat, Spartat, riigi laienemist hellenismi perioodil; • teab, et Vana-Kreeka tsivilisatsioon saialguse Kreetat-Mükeene kultuurist; • tunneb Vana-Kreeka ühiskonnakorraldust Ateenas ja Sparta näitel ning võrdleb neid kirjelduse põhjal; • kirjeldab Vana-Kreeka kultuuri ja eluolu iseloomulikke jooni järgmistes valdkondades: kirjandus, teater, religioon, kunst, sport; • seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>polis, rahvakoosolek, akropol, agora, tüürann</i>, • <i>aristokraatia, demokraatia, kodanik, ori, eepos, olümpiamängud, teater, tragöödia, komöödia</i>,	• Vanim kõrgkultuur Euroopas • Kreeka loodus ja rahvastik • Kreetat ja Mükeene kultuur • Kreeka linnriigid • ühiskonnakorraldus ja kasvatus Ateenas ja Spartas • linnriikide nõrgenemine ja alistamine Makedooniale • Aleksander Suure osõjaretk ja maailmariigi tekkimine • Vana-Kreeka kultuur ja eluolu • kultuur ja religioon Hellase maailmaühendajana • olümpiamängud • religioon ja mütoloogia • Homeroose kangalaseepika

• <i>skulptuur, Trooja sõda, hellenid, tähestik;</i> • teab, kes olid Zeus, Herakles, Homeros, Herodotos, Perikles, Aleksander Suur. •	• ajalookirjutus: Herodotos • teater • kunst: arhitektuur (Ateena akropol), skulptuur, vaasimaal • hellenite igapäevaelu • hellenistlik kultuur Vana-Kreeka kultuuri tähtsus
--	---

Vana-Rooma

Õpitulemused	Õppesisu
Teema „Vana-Rooma” läbimise järelõpilane: • näitab kaardil Apenniini poolsaart, • Vahemerd, Kartaagot, Roomat, • Konstantinoopolit, Ida-Roomat ja LääneRoomat; • teab Rooma riigi tekkelugu ning näitab kaardil Rooma riigi territooriumi ja sellelaienemist; • selgitab Rooma riigikorda eri aegadel; • iseloomustab eluolu ja kultuuri Rooma riigis; • seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>vabariik, foorum, kapitoorium, Colosseum, patriits, plebei, konsul, senat, rahvatribuun, orjandus, amfiteater, gladiator, leegion, kodusõda, kristlus, piibel, Rooma õigus, provints, Ida-Rooma, Lääne-Rooma, Kartaago, Konstantinoopol, ladina keel;</i> teab, kes olid järgmised isikuid ja iseloomustab nende tegevust: Romulus, Hannibal, Caesar, Augustus, Jeesus Kristus.	Rooma riigi tekkimine looduslikud olud Rooma linna tekkimine kuningad vabariigi algus Rooma vabariik ühiskondlik korraldus Rooma võimu laienemine Vahemere maades. Hannibalkodusõjad Roomas. Caesar. Vabariigi lõpp Rooma keisririik ühiskondlik korraldus. Augustus Roomaimpeerium ja selle lõhenemine Vana-Rooma kultuur ja eluolu rahvas ja eluolu Rooma kui impeeriumi keskus ja antiikaja suurlinn kunst ja arhitektuur avalikud mängud Rooma õigus ristiuse teke. Uus Testament

Füüsiline õpikeskkond

Oluline on kasutada õppematerjale, mis aitavad õpitavat illustreerida, seostada,

täiendada jarakendada. Õpikeskkonda kujundades saab õpetaja kasutada järgmisi materjale:

- Õpik
 - 5. klass (Milvi-Martina Piir. Inimesed ajas. Ajalooõpik 5. klassile, I–II osa. AS BIT 2008–2009)
 - 6. klass (Mait Kõiv. Vanaaeg I ja II osa. Avita 2005)
- Töövihik
 - 5. klass (Milvi-Martina Piir. Inimesed ajas. Töövihik 5. klassile, I–II osa. AS BIT 2009)
 - 6. klass (Eda Maripuu jt. Vanaaeg. Töövihik 6. klassile I ja II. Avita 2008)
- töölehed
 - ajalooatlas (Ajaloogatlas põhikoolile, Regio 2000; Eesti ajalooatlas, 2007), seina- ja

- kontuurkaardid;
- skeemid ja tabelid, illustratiivne materjal;
- temaatiline lisakirjandus: ajaloolugemikud, ainekirjandus

Praktilised tööd

- praktiline harjutamine, ajatelje koostamine
- mõisteskeemi koostamine (kiri)
- linnriigi plaani joonistamine
- kiilkiri
- töö arvutiga, info otsimine
- kronoloogia koostamine
- kaarditöö

4. Ühiskonnaõpetus

4.1 Ühiskonnaõpetuse pädevus

Ühiskonnaõpetuse avaram eesmärk on valmistada noori ette ühiskonnas toimetulekuks, toetada õpilase kujunemist ennast teostavaks, kaasinimesi arvestavaks, sotsiaalselt pädevaks ühiskonnaliikmeks, kes on valmis terve elu õppima, elama ja töötama demokraatlikus ühiskonnas. Ühiskonnaõpetuse aine peaks toetama noorte sotsiaalse kirjaoskuse kujunemist, aitama luua eeldusi kodanikuidentiteedi ja ühiskonna sidususe tugevnemiseks ning aktiivse kodaniku kujunemiseks. Täiendatud kontseptsioonikohaselt on aine keskmes õpilane, kes suhtleb eakohaselt ühiskonna erinevate institutsioonidega oma huvide ja võimaluste järgi.

4.2 Õppe- ja kasvatuseesmärgid

II kooliastme ühiskonnaõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) teab ja väärtustab demokraatia põhimõtteid;
- 2) mõistab, kuidas demokraatia põhimõtted saavad toimida koolis, märkab probleeme koolis, toetab oma käitumise ja osalemisega koolidemokraatiat;
- 3) märkab ning arvestab erinevaid huve ja võimalusi ning on valmis koostööks ja kokkulepeteks, oskab otsida ja pakkuda abi probleemide lahendamisel;
- 4) teab Eesti riigi valitsemise põhilisi institutsioone, kirjeldab nende ülesandeid (kohalik omavalitsus, Riigikogu, Vabariigi Valitsus, Vabariigi President, kohus) ning nimetab erinevaid

riigijuhtimisega seotud ameteid/elukutseid;

5) teab, mis on põhiseadus ja teised seadused, miks tuleb seadusi täita; teab, mis on lapse õigused ja vastutus;

6) selgitab näidetega, mis on kodanikuühendus, kodanikualgatus ja vabatahtlik töö; põhjendab vabatahtliku töö vajalikkust ning pakub abi abivajajaile; tunneb ära ebaõigluse ja oskab sellele vastu seista;

7) mõistab inimeste iseärasusi ning teab, et inimesed erinevad rahvuse, soo, vaimse ja füüsilise suutlikkuse ning vaadete ja usutunnistuste poolest; on salliv erinevuste suhtes ja valmis koostööks;

8) toob näiteid ühiskonna toimimiseks ja arenguks vajalikest elukutsetest ja ettevõtetest ning väärtustab töötamist kui peamist elatusallikat, tunneb oma õigusi ja vastutust omanikuna ja tarbijana ning mõistab, miks erinevais ameteis töötamisel eeldatakse erinevaid teadmisi, oskusi ja isiksuseomadusi;

9) oskab leida teavet oma eesmärkide ja huvide tarbeks ning seda kriitiliselt hinnata; esitab oma teadmisi ja seisukohti selgelt ja veenvalt ning suudab neid põhjendada; loob, kasutab ja jagab infot ning väärtustab enda ja teiste autorite tööd;

10) teab, et tal on õigus saada abi, ning oskab leida abi ettetulevates elusituatsioonides.

4.3 Õppeaine kirjeldus

Ühiskonnaõpetusel on oluline koht õpilaste sotsiaalse kompetentsuse kujunemises.

Ühiskonnaõpetus aitab õpilasel kujuneda ettevõtlikuks, ennast teostavaks, kaasinimesi arvestavaks, sotsiaalselt pädevaks ja toimetulevaks ühiskonnaliikmeks.

Ühiskonnaõpetuse tunnis omandatud teadmised, oskused ja hoiakud seostuvad tihedalt teistes õppeainetes õpituga, olles aluseks elukestvale õppele.

Esimeses kooliastmes on ühiskonnaõpetuse teemad lõimitud inimeseõpetuse ainekavva. Teises kooliastmes õpitakse ühiskonnaõpetust eraldi aiena.

Ühiskonnaõpetus käsitleb kõige üldisemal kujul ühiskonna toimimist.

Õpilane tutvub oma lähiümbruse sotsiaalsete suhete süsteemiga, keskendudes sotsiaalselt erinevate isiksuste ja rühmade koosseksisteerimisele. Käsitelu keskmes on inimesed meie ümber, kool ning õpilase kodukoht.

Ühiskonnaõpetuse eesmärk on praktiliste ülesannete, probleemide analüüsimise ja ainealaste põhimõistete omandamise kaudu saada tervikpilt ühiskonna toimimisest. Olulisel kohal on

igapäevaeluga seonduvate probleemide lahendamine ning asjatundlike otsuste tegemise oskuste omandamine, mis aitab kaasa õpilase toimetulekule ühiskonnas. Nii kujuneb õpilasel tervikpilt ühiskonnast, kus teadvustatakse inimtegevuse ja looduse vastastikust mõju ning väärtustatakse jätkusuutlikku eluviisi.

Aine käsitlemisel on oluline koht uurimuslikel õpivõtetel, mille toel omandavad õpilased probleemide püstitamise, töö plaanimise, korraldamise ning esitamise oskuse, esitades materjale nii suuliselt kui ka kirjalikult.

Õppes pööratakse suurt tähelepanu õpilaste õpimotivatsiooni arendamisele. Olulisel kohal on aktiivõppemeetodid, nagu arutelud, juhtumi analüüsid, rollimängud, projektid ja õppekäigud. Tähtis on viia aine käsitlemine klassiruumist välja ning kasutada igal asjakohasel juhul elusituatsioone.

Ühiskonnaõpetusel on tähtis koht õpilaste väärtushinnangute ja hoiakute kujunemises, nagu ettevõtlikkus, seaduste austamine, töökus, sooline võrdõiguslikkus, kodanikualgatus, sotsiaalne õiglus ja kodanike võrdne kohtlemine, inimõiguste austamine, mõistev suhtumine erinevustesse, tauniv suhtumine eelarvamustesse, säästlik suhtumine keskkonnasse, lugupidav suhtumine teiste rahvaste ja maade kultuuritraditsioonidesse ning soov neid tundma õppida; oma maa kultuuripärandi väärtustamine; teadvustamine, et kõikjal ei elata ühtviisi hästi jne.

Kogu õppes kasutatakse nüüdisaja tehnoloogilisi vahendeid, sh IKT võimalusi, arvestades kasutatava tarkvara legaalsust, interneti ja IT turvariske ning küberkuritegevust (riigiportaal, e35 teenused, omavalitsus- ja riigiasutuste kodulehed, teabepäring, õigusaktid internetis). Nii omandab õpilane teabe ja tehnoloogia kasutamise oskuse, mille vajadus tänapäeva maailmas pidevalt kasvab.

Läbivad teemad

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine - käsitlemisega aidatakse õpilasel kujuneda isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas.

Keskkond ja jätkusuutlik areng - toetatakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes püüab leida lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele, pidades silmas nende jätkusuutlikkust.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus - käsitlemisega toetatakse õpilase kujunemist aktiivseks

ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid.

Kultuuriline identiteet - käsitlemisega toetatakse õpilase kujunemist

kultuuriteadlikuks inimeseks, kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust, on kultuuriliselt salliv ning koostööaldis.

Teabekeskkond - käsitlemisega toetatakse õpilase kujunemist infoteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat infokeskkonda.

Tehnoloogia ja innovatsioon - toetatakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja tänapäevaseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutavas tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.

Tervis ja ohutus - käsitlemisega toetatakse õpilase kasvamist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline käituma turvaliselt ning kujundama tervet keskkonda.

Väärtused ja kõlblus - taotletakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb nüüdisajal rahvusvaheliselt üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

4.4 II kooliaste

Ainetevahelised lõimingud

- Eesti keel - teemad „Rahvaluule“, „Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus“, „Kodanikuühiskond ja rahvussuhted“, teabekeskkond, autori roll
- Võõrkeeled - teemad „Kodu ja lähiümbrus“, „Riigid ja nende kultuur“, Eesti naaberriigid, „Igapäevaelu, õppimine ja töö“
- Ajalugu teemad - kogukonna identiteedi teke, kogukondade kujunemine ja roll, Euroopa tsivilisatsiooni kujunemine, demokraatia kujunemine
- Inimeseõpetus teemad - „Suhtlemine teistega“ eelarvamuste mõju, sugudevahelised erinevused, soorollid, seaduskuulekus, tervisekasvatus, suhtlemine teistega, konfliktide lahendamine, „Turvalisus ja riskikäitumine“ all õnnetusjuhtumite ennetamine, abi kutsumine, internetisuhtluse ohud ja võimalused
- Matemaatika teemad - statistilise materjali kasutamine, kulude planeerimine, kell ja kalender
- Kunstiõpetuse teemad - teemade avamine omaloomingus, autoriõigused

- Loodusõpetus teemad - planeet Maa, asula elukeskkonnana
- Muusikaõpetus teemad - kollektiivis koos musitseerimine, autoriõigused
- Tehnoloogiaõpetuse teemad - töömaailm, töökultuur, tööohutus, tootmise mõju keskkonnal

VI klass

Inimesed meie ümber, kogukonnad; Euroopa riigid ja rahvad; sallivus

Õpitulemused	Õppesisu
Õpilane: 1. seletab oma sõnadega ning kasutab kontekstis mõisteid <i>rahvus, riik, võrdõiguslikkus</i> ja <i>sallivus</i>; 2. nimetab Eestis ja kodukohas elavaid rahvarühmi ning kirjeldab nende eluolu ja kultuuritraditsioone; 3. nimetab Eestis esindatud peamisi usundeid ja kirjeldab nende kombeid; 4. toob näiteid naiste ja meeste võrdsete õiguste ning nende rikkumise kohta Eestis; 5. suhtub sallivalt erinevustesse; 6. teab ja hoiab kogukonna traditsioone; 7. teab, mis on isikutunnistus ja reisidokumendid (pass, isikutunnistus); 8. nimetab ja näitab kaardil Eesti naaberriike ning toob näiteid, kuidas muu maailm mõjutab elu Eestis.	• Eestis ja õpilase kodukohas elavad rahvarühmad (sotsiaalsed, rahvuslikud, religioossed jm); • Kultuur rahvusliku identiteedi kandjana; • Sooline võrdõiguslikkus; • Pereja suguvõsa. • Naabruskond maal ja linnas. • Sõpruskond. • Koolipere; • Euroopa riigid, • Eesti naaberriigid

Vabatahtlik tegevus: kodanikuühendused ja -algatus; koostöö

Õpitulemused	Õppesisu
Õpilane: seletab oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõisteid <i>kodanikuühendus</i>, 1. <i>kodanikualgatus, vabatahtlik tegevus</i>; nimetab kodukohas tegutsevaid seltse, klubide ja ühendusi 2. ning kirjeldab nende tegevust; 3. nimetab kodukohas ja koolis tegutsevaid noorteorganisatsioone ning kirjeldab nende tegevust; 4. teab kodukoha kodanikualgatusi ning algatab neid ja osaleb neis võimaluse korral; 5. toob näiteid vabatahtliku töö kasulikkuse kohta; 6. märkab probleeme ja pakub vajajatele abi.	• Kodukohas tegutsevate seltside, klubide ja ühenduste tegevus; • Noorteorganisatsioonid; • Eakohased kodanikualgatused võimalused; • Koostöö ja ühistegevus, kommunikatsioonivõimalused;

Demokraatia põhimõtted ja selle toimimine

Õpitulemused	Õppesisu
Õpilane: 1. seletab oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõisteid <i>inimõigus, seadus, demokraatia</i>; 2. iseloomustab ja väärtustab demokraatia põhimõtteid (arvamuste mitmekesisus ja sõnavabadus, osalus aruteludes jaotsustamises, õigus valida ja olla valitud); 3. nimetab ja austab inimõigusi; 4. teab, et Eesti on demokraatlik vabariik; nimetab Vabariigi Valitsuse, Riigikogu ja Vabariigi Presidendi peamisi ülesandeid; 5. teab, mis on kohalik omavalitsus; toob näiteid oma valla/linnaomavalitsuse tegevuse kohta; 6. teab, et kõik on võrdsed seaduse ees ja peavad seadusi täitma; toob näiteid seaduskuuleka käitumise kohta.	• Rahva osalemine ühiskonna valitsemises; • Võimude lahusus. • Riigikogu, Vabariigi • Valitsus, Vabariigi President, kohus; • Kohalik omavalitsus; • Seaduse ülimuslikkus, seadus kui regulatsioon; • Peamised inimõigused (õigus elada, õigus vabadusele ja inimväärikusele jne)

Koolidemokraatia; lapse õigused ja võimalused osaleda poliitikas

Õpitulemused	Õppesisu
Õpilane: 1. kirjeldab demokraatia põhimõtete toimimist koolis; 2. märkab ning arvestab erinevaid huve ja võimalusi ning on valmis koostööks ja kokkulepeteks; oskab otsida ning pakkuda abi probleemide lahendamisel; 3. toetab oma suhtumise ja tegutsemisegakoolidemokraatiat 4. tunneb ÜRO lapse õiguste konventsiooni põhimõtteid, nimetab lapse õigusi ning tunneb õigusi ja vastutust.	• Õpilasomavalitsus, õpilaste osalemine koolielu korraldamises ja õpilasesinduses; • Kooli sisekord (kodukord); • Lapse õigused (õigus saada haridust, õigus vanemlikule hoolitsusele jne). Õiguste, kohustuste ja vastutuse tasakaal.

Töö ja tarbimine

Õpitulemused	Õppesisu
Õpilane: 1. teeb vahet vajadustel, soovidel ja võimalustel; 2. teab, kuidas teenitakse raha ja millest koosneb pere eelarve; oskab kulutusi tähtsuse järjekorda seada, koostada eelarvet oma taskuraha piires ning planeerida oma aega; 3. teab internetipanga ja pangakaardi (PIN-koodi) turvalise kasutamise reegleid; 4. iseloomustab, milliseid isiksuse omadusi, teadmisi ja oskusi eeldavad erinevad elukutsed; 5. selgitab erinevate elukutsete vajalikkust ühiskonnale; 6. oskab tarbijana märgata ja mõista tooteinfot ning tunneb tarbija õigusi.	• Aja ja kulutuste planeerimine ning raha kasutamine, laenamine ja säästmine; • Elukutsed – teadmised ja oskused, elukestev õpe. • Elukutsed ja ettevõtted kodukohas. • Töökultuur ja tööeetika; • Teadlik, säästev tarbimine;

Meedia ja teave

Õpitulemused	Õppesisu
Õpilane: 1. oskab leida teavet oma eesmärkide ja huvide tarbeks, sh kasutab indekseid, sõnastikke, otsingumootoreid ning entsüklopeediat; 2. oskab eristada fakti ja arvamust; 3. oskab eristada oma teadmisi ja seisukohti; 4. loob, kasutab ning jagab infot; 5. väärtustab teiste autorite ja enda tehtud tööd; 6. viitab teiste autorite loomingule; 7. tunneb autorina vastutust oma teose eest ning teadvustab autorikaitsega seonduvaid probleeme Internetis;	• Raamatukogu, • Internet, • Ajalehed; • Ajakirjad; • Raadio; • Televisioon; • Meediakanalite integratsioon; • Autoriõiguste kaitse; • Teadlik infotarbimine ja edastamine.

8. tunneb Interneti võimalusi, kasutamise ohtusid ja informatsioonilise enesemääramise võimalusi;	
9. mõistab, et reklaami taga on müügiedu.	

Füüsiline õpikeskkond

Põhiline õppetegevus toimub klassiruumis, kus on internetiühendusega arvuti ja filmi vaatamise võimalus.

Kool korraldab valdava osa õpest klassis, kus on:

1. toetavad demonstratsioonivahendid;
2. korraldada õppe sidumiseks igapäevaeluga õpet ja õppekäike väljaspool klassiruumi (muuseumis, arhiivis, näitusel, raamatukogus jm) vähemalt kaks korda õppeaasta jooksul;
3. kasutada klassiruumis ainekava eesmärgi toetavaid õppematerjale ja -vahendeid;
4. Eesti Vabariigi põhiseadus;
5. ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioon;
6. ÜRO lapse õiguste konventsioon;
7. allikakogumikud, käsiraamatud, erialased teatmeteosed;
8. elulooraamatud ja teabekirjandus;
9. auvised, digitaliseeritud andmebaasid ja arhiivid;
10. illustratiivne pildimaterjal (fotod, karikatuurid);
11. IKT-põhised õppematerjalid;
12. ajalehed ja ajakirjad;
13. statistilised ja metoodilised materjalid

Praktilised tööd

- Sugupuu koostamine ja uurimine.
- Päevakajaliste artiklite analüüs

IKT kasutamine

Presentatsioonide koostamine, juhtumite lahendamine, kahoot, töölehed arvutis, artiklite otsimine internetist, põhiseaduse kasutamine internetis, riigiteataja.ee, riik.ee, KOV koduleht.

Õppekäigud

- Riigikogu külastus – Vabariigi Valitsuse, Riigikogu ja Vabariigi Presidendi peamiste ülesannetega tutvumine
- Õppekäik ettevõttesse – teab, milliseid isiksuse omadusi, teadmisi ja oskusi eeldavad erinevad elukutsed ning mõistab erinevate elukutsete vajalikkust ühiskonnale
- Õppekäik kohalikku omavalitsusse - teab, mis on kohalik omavalitsus ning toob näiteid oma valla/linna omavalitsuse tegevuse kohta;

Hindamine

Kokkuvõtvaks hindamiseks sobivad arvamyslugu ja juhtumianalüüs, dokumendi, kaarditundmine, avatud ja etteantud vastustega ülesanded, mõiste ja selgituse kokkuviiimine, teabe tõlkimine teise vormi (graafikust tabelisse vms) ning informatsiooni leidmine, kasutamine ja rühmitamine. Selles vanuseastmes on eriti oluline, et arutlusoskust kujundavaid ja kontrollivaid ülesandeid koostades järgitaks jõukohasuse põhimõtet.

Alustada tuleks lihtsamatest ülesannetest, kus õpilasele on lahendamiseks antud märksõnad, ülesande mõistmist ja lahendamist toetav selgitus ning täpne juhend.